

PROGRAM 28. LETNÍ FILOSOFICKÉ ŠKOLY

Velké Losiny, pátek 29.6. – neděle 8.7.

Pátek 29.6.

garant: Pavel Floss

Pavel Floss: *Úvodní slovo k 28. Letní filosofické škole*

Martin Cajthaml: *K čemu etika dnes?*

Karel Floss: *Smysl teologie v dnešním světě*

Miroslav Marcelli: *Úloha predmetného zmyslu pri uvádzaní do filozofie*

Jana Šilerová: *Smysl farářské práce dnes*

Sobota 30.7.

garant: Pavel Floss

Aleš Prázný: *Smysl výchovy u Nietzscheho*

Václav Němec: *Člověk mezi smyslem a nicotou: smysl a absence
smyslu v personalismu a ve filosofii existence*

Ondřej Sikora: *K filosofii smyslu u Jana Patočky*

Bohuslav Rudolf: *Smysl alternativních interpretací kvantové mechaniky*

Neděle 1.7.

garant: Evžen Stehura

Pavel Floss: *Masaryk a Komenský. Poznámky k diskuzi o smyslu
českých dějin, zvláště v souvislosti s letošními osmičkovými výročími*

Evžen Stehura: *Smysl dějin? Nejstarší koncepce smyslu dějin - Boží
království, Impérium a civilizační pokrok*

Jiří Michalík: *Dějiny umělé inteligence: hledání smyslu intelektuála*

Podělí 2.7.

garant: Jan Makovský

Petr Kůrka: *Kubické rovnice a komplexní čísla*

Kateřina Trlifajová: *Mezi smyslem a nesmyslem nekonečna*

Marie Větrovcová: *Ztrácení smyslu a existence*

Úterý 3.7.

garant: Jan Makovský

Luboš Soukup: *O smyslu pravděpodobnostního usuzování v běžném životě i ve
výjimečných situacích*

Roman Kotecký

Středa 4.5.

garant: Otakar Bureš

Otakar Bureš: *Několik úvodních slov k bloku politické a sociální filosofie*

Jan Bierhanzl: *Lidské jednání jako zdroj smyslu*

Róbert Stojka: *Zmysel dejín v Patočkovej filozofii dejín*

Ľubica Kobová: *Zraniteľné pracujúce telá*

20:00

Beseda s Petrem Fischerem, ředitelem ČRo Vltava

Čtvrtek 5.5.

garant: Otakar Bureš

Gáspár Miklós Tamas

Josef Šmajš: *O smyslu biofilního obratu kultury*

Michael Hauser: *Situace přechodu, pud smrti a vzkříšení*

Panelová diskuze přednášejících bloku sociální a politické filosofie

20:00

Petr Rohel: *Smysl dějin, kategorie smyslu a interpretace díla J. L. Hromádky*

Pátek 6.5.

garant: Jiří Motl

Zdeněk Vojtíšek: *Hromadná sebevražda jako způsob zachování smyslu společnosti*

Zuzana Kostíková: *New age a kategorie smyslu*

Tomáš Vaněk a Kateřina Málková: *Duševní nemoc, úzkost a nalézání smyslu
v tvorbě*

Sobota 7.7.

garant: Jiří Motl

Ivana Recmanová: *Proč jsou „bílí muslimové“ (ne)smysl*

Robert Michalič: *Čo znamená znamenat'? Štrukturálne-sémiotický rozbor
kategórie zmyslu v jazyku*

Matěj Čihák: *Zahrada beze smyslu*

Jiří Motl: *O hledání smyslu, spokojenosti a správné cesty*

Neděle 8.7.

odjezd

Doprovodný program:

1.7. 20:00   *Promítání filmu Otakara Vávry Kladivo na čarodějnice s úvodním slovem Pavla Flosse*

4. - 7. 7. od 10:00   *Mindfulness workshop (meditační techniky) s Lenkou Krejčovou*

ANOTACE

29.6.

Martin Cajthaml: **K čemu etika dnes?**

Cílem přednášky je pokus o odpověď na otázku po smyslu provozování etiky v dnešním světě. Vycházím z Patočkovy myšlenky, že to, co dnešní tzv. racionální západní civilizaci chybí, je rovnováha vědecko-technické racionality (racionality prostředků) a „humanisticko-etické racionality“ (racionalita cílů). Pokouším se naznačit způsob, jímž se mi zdá, že je v kontextu současných etických paradigmat třeba takovou „racionalitu cílů“ kultivovat.

Karel Floss: **Smysl teologie v dnešním světě**

Prokazovat smysl víry a její teologie v současném světě patří k úhelným kamenům LFŠ. V dlouholetém tvůrčím spojení jsme při svém hledání se dvěma mysliteli, kteří se právě dožívají devadesáti let: H. Küng přispěl vizí *Projekt světový étos*, J. B. Metz publikací *K teologii světa*, přičemž oba navazují na dílo K. Rahnera *Duch ve světě*. Jejich náměty se snažíme rozvíjet v duchu Ježíšovy výzvy „nebýt z tohoto světa“. Přináší-li nyní A. Badiou impulzy v rámci čtveřiny matematika – poezie – politično – láska, usilujeme my o synergii přírodních a společenských věd a to s důrazem na umění a teologii. Podobně jako P. K. Liesmann upozorňujeme na nedostatečnost běžného vysokoškolského provozu a přinášíme náměty pro nové osvobodivé aliance.

Miroslav Marcelli: **Úloha predmetného zmyslu pri uvádzaní do filozofie**

Pri jednom z možných začiatkov filozofického myslenia sa filozof obracia k bežnej predstave predmetu a narúša jej bezprostrednosť poukazovaním na predpoklad jednoty vnímaného predmetu. S týmto postupom sa môžeme stretnúť už pri Descartovi a Leibnizovi, neskôr sa objavuje v Hegelovej *Fenomenológii* a u Husserla nadobúda podobu intencionálnych analýz. Od známeho Descartovho príkladu s kusom vosku až po Husserlovo odhalenie predmetného zmyslu v zážitku kocky sa takto ukazuje jedna línia filozofického myslenia. Príspevok skúma jeho predpoklady a výsledky, ku ktorým dospieva. V ďalšej časti sa zameriava na pokusy, akými sa predmetný zmysel rozširuje do sociálnej a dejinnej sféry.

Jana Šilerová: **Smysl farářské práce dnes**

Smysl "farářské" služby je třeba nazírat v rámci širokého spektra úřadu kněžského, učitelského a pastýřského. Lze položit otázku, zda ještě dnes v záplavě koučů a terapeutů všeho druhu někdo potřebuje faráře, přičemž je třeba zohlednit např. problematiku vztahu psychoterapie a pastore.

30.7.

Aleš Prázný: **Smysl výchovy u Nietzscheho**

Člověk je bytost, která je s to se překonávat. V tom spatřuje Nietzsche hrdinský charakter existence, který je třeba zachovat i navzdory věku nihilismu. Prostředkem k tomu je Nietzschevi výchova, která má čelit nebezpečí nevidaného zubožení lidstva. Nietzsche jako vychovatel však nevychovává žádnou naukou či imperativy. Situuje výchovu do kontextu tragédie a přitakává ji. Nedisponuje žádným měřítkem, ani vzorem člověka. Jeho výchova je sebevýchovou, jež se vyznačuje zasažeností, pochybností a namáhavým zápasem se sebou samým, v němž člověk nabývá zcelujícího myšlení, které nezná spočinutí.

Václav Němec: **Člověk mezi smyslem a nicotou: smysl a absence smyslu v personalismu a ve filosofii existence**

Jeden z nápadných rozdílů mezi personalismem či existenciální analýzou na jedné straně a filosofií existence na straně druhé spočívá v tom, jakou roli přisuzují smyslu při uskutečňování lidské osoby či existence. Podle personalismu a existenciální analýzy je smysl klíčovým faktorem v procesu personalizace či rozvíjení osobnosti, zatímco při absenci smyslu osoba podléhá dezintegraci a ztrátě životního elánu. Pro filosofy existence je naproti tomu smysl pojmem více či méně problematickým a nehraje nijak podstatnou roli při uskutečňování (autentické) existence. Autentická existence se podle nich uskutečňuje skrze vztah ke smrti, nicotě či v mezních situacích, kdy je člověk neodbytně postaven před nicotu sebe sama, jsoucna v celku či svého pobývání, kdy je zbaven všech zdánlivých opor a kdy se právě jeho (iluzorní) životní smysl hroutí. Ve svém příspěvku se zaměřím na tento příznačný rozdíl mezi oběma přístupy k otázce smyslu. Přitom se zároveň pokusím ukázat, jak se oba přístupy doplňují a obohacují, má-li být pojem smyslu zasazen do rámce lidské existence důsledně myšlené v její časovosti a bytostné vztaženosti k budoucnosti jakožto dimenzi ještě-nejsoucího.

Ondřej Sikora: **K filosofii smyslu u Jana Patočky**

Příspěvek se zaměřuje na téma, které Patočka v jednom ze svých posledních textů ("Kolem Masarykovy filosofie náboženství", 1977) označuje jako "prolegomena k filosofii smyslu". V tomto tématu hraje zásadní roli vyrovnání se s Kantovou praktickou filosofií ústící v morální metafyziku postulátů. Místo ní Patočka navrhuje Heideggerem inspirovanou nemetafyzickou filosofii smyslu, která se vyznačuje dvěma diferencemi: jednak difference jsoucna oproti bytí, jednak difference smyslu oproti účelu. Cílem příspěvku je poukázat na problematické aspekty Patočkova rozvrhu a na inspirativní momenty spočívající v motivech daru a otevřenosti.

Bohuslav Rudolf: **Smysl alternativních interpretací kvantové mechaniky**

Vysvětlíme podstatu problému měření v kvantové mechanice a způsoby jeho řešení v jejích různých interpretacích. Ukážeme, proč je její ortodoxní interpretace většinou teoretických fyziků dlouhodobě akceptována, ale i důvody pro hledání a rozvíjení interpretací alternativních. A dále i to, že přes ohromné praktické úspěchy kvantové fyziky podstata kvantového světa pro nás stále zůstává záhadou.

1.7.

Pavel Floss: **Masaryk a Komenský. Poznámky k diskuzi o smyslu českých dějin, zvláště v souvislosti s letošními osmičkovými výročími**

Masaryk patří v podstatě k prvním českým myslitelům, jež se snažili uchopit celek Komenského filosofického snažení. V Masarykově filosofii českých dějin hraje Komenský významnější roli než Hus a Chelčický. Působení Komenského díla lze reflektovat i vzhledem k řadě významných výročí tohoto roku.

Evžen Stehura: **Smysl dějin? Nejstarší koncepce smyslu dějin - Boží království, Impérium a civilizační pokrok**

Ve svém příspěvku se zaměřím na různé typy filosofie dějin; dle Polybia směřují dějiny k vytvoření jednotného impéria, Eusebios z Kaisareie a Augustin vidí smysl dějin v zápasech boží obce, novověk přidává vizi technologického pokroku. Co spojuje tyto koncepty? Nakolik jsou přítomny v moderním (politickém) myšlení?

Jiří Michalík: **Dějiny umělé inteligence: hledání smyslu intelektuála**

Překotný rozvoj umělé inteligence (UI) představuje jednu z nejvýznamnějších ekonomických, sociálních, politických a intelektuálních výzev dnešní doby. Mnoho otázek, které si dnes v souvislosti s UI klademe se pokoušeli inspirativním způsobem řešit již naši předchůdci v minulosti. Ve svém příspěvku se zaměřím především na zkoumání legitimacy její konstrukce a na otázku etických důsledků moci, kterou generuje.

2.7.

Marie Větrovcová: **Ztrácení smyslu a existence**

Budeme se věnovat vztahu filosofie, vědy a matematiky a jejich postavení vůči celku světa a člověku v něm. Na příkladu matematiky se budu tázat, co je/není negace, nicota, prázdno a existence pro filosofii a matematiku. Zejména se podívám na ztrácení smyslu, tělesnosti a smyslů v matematice (tvar, rovnice, symbol). Dotknu se otázek svobody, transcendence, pravdy a novosti. Vycházet budu z Patočkových skic Negativního platonismu z 50. let.

4.7.

Jan Bierhanzl: **Lidské jednání jako zdroj smyslu**

Podle Hannah Arendt je jedním z ústředních charakteristických rysů politického jednání odhalování osoby. Tento rys, jenž činí z jednání eminentně lidskou schopnost, tvoří zdroj, z něhož se v lidském světě napájí formování smyslu, který je pak opět s to odhalovat a osvětlovat lidskou existenci jako smysluplnou. Takové pojetí lidského jednání jako zdroje smyslu však předpokládá ostré odlišení jednání od života, lidského od nelidského. Spolu s Judith Butler se pokusíme navrhnout takovou četbu "Arendt proti Arendt", podle které politické shromáždění zůstává zdrojem smyslu existence, avšak která by z nadbytku smyslu, jenž charakterizuje sféru odhalování, již nevyklučovala tělesnost a život (lidský i nelidský).

Róbert Stojka: **Zmysel dejín v Patočkovej filozofii dejín**

K dejinnosti človeka podľa Patočku patrí neustále utváranie zmyslu ako boj, v ktorom je sloboda pre človeka možnosťou, ktorá môže, ale nemusí byť naplnená. Sloboda prináša tiež možnosť voľby medzi dvoma spôsobmi života vo vzťahu k zmyslu: Pasívny spôsob je ten, ktorý hľadá zmysel daný zvonka, čaká na to, kedy dôjde kozmysleniu jeho života. Naproti tomu stojí aktívny spôsob života, ktorý pre Patočku vzniká zároveň so vznikom ľudských dejín. Je to možnosť, ale zároveň nutnosť, stojaca v základe dejinnosti človeka – neustále zvädzať boj o získavanie zmyslu. Patočka nevníma zmysel ako niečo preexistujúce, večné, navždy dané, ale ako niečo neustále sa obnovujúce, pretvárajúce a hľadané. Preto sa snaží filozoficky definovať pojem zmyslu a odlíšiť ho od pojmu účel, ktorý sa viaže k pôvodnej biologickej úrovni života. V tejto súvislosti hovorí aj o fenomenológii zmyslu, ako o úlohe, ktorá stojí pred človekom v dejinách. Spolu s počiatkom dejín prichádza otrasenie akceptovaného (preddejinného) zmyslu a jeho problematickosť. V tomto duchu sa vyjadruje odmietavým spôsobom aj o všetkých eschatologických tendenciách pri filozofických interpretáciách ľudských dejín, pretože k dejinám patrí to, že nepoznajú nič definitívneho. Nevyhnutná otvorenosť v Patočkovom pochopení dejín tak stojí na sokratovsky pochopenej potrebe neustálej problematizácie. Tento princíp dejinnosti predstavuje pre Patočku zásadné východisko pre pochopenie zmyslu ľudského života, ako aj zmyslu dejín, ktorým je stále otriasanie naivného povedomia zmysluplnosti a je novým spôsobom zmyslu, ktorý sa stáva zmyslom absolútnym.

Ľubica Kobová: **Zraniteľné pracujúce telá**

Vo svojom príspevku chcem tematizovať zraniteľnosť v tom smere skúmania, ktoré sa zraniteľnosťou zaoberá ako pojmom sociálnej ontológie. Tu sa zraniteľnosť na jednej strane odvodzuje od krehkosti ľudského tela či jeho schopnosti utrpieť ujmu (Butler 2013) a zároveň tiež od pochopenia zraniteľnosti ako podmienky konania či rezistencie (Butler 2016). V centre môjho záujmu je však premyslenie toho, či a ako môže pojem zraniteľnosti osvetliť prekaritu (Lorey 2015) námezdné pracujúcich ľudí a to, ako námezdna práca zneschopňuje ich telá. Je zraniteľnosť súčasťou chápania námezdného vzťahu? Ak áno, ako v ňom figuruje a ako spoluutvára predstavu

pracujícího? V čom chápanie zraniteľnosti dopĺňa či protirečí uchopeniu nespravodlivosti námezdného vzťahu prostredníctvom pojmu vykorisťovania?

Odporúčaná literatúra:

Butler, J. (2013). *Rámce války : za které životy netruchlíme?* (A. Handl, Trans.). Praha: Karolinum. Úvod: Nezajištěný život, život hodný truchlení, s. 9 – 35.

Butler, J. (2016). Rethinking vulnerability and resistance. In J. Butler, Z. Gambetti, & L. Sabsay (Eds.), *Vulnerability in resistance* (pp. 12 – 27). Durham & London: Duke University Press.

Lorey, I. (2015). *State of insecurity : government of the precarious*. London & New York: Verso.

5.7.

Josef Šmajs: **O smyslu biofilního obratu kultury**

V evoluci kultury můžeme rozlišit tři etapy. První je vznik anatomicky moderního člověka po ústupu pralesních ekosystémů v rovníkové Africe. Bolestivá adaptace, hraničící s vymřením, na pozemní způsob života (novou ekologickou nikou). Druhou je přijetí predátorského duchovního paradigmatu v řecké filosofii a vědě. Namíření duchovní kultury proti živým systémům a Zemi. Třetí, počátek formování biofilního duchovního paradigmatu, souvisí se vznikem globalizované kultury a koncem aliance parciální přírodní vědy s kapitálem. Na začátku této fáze se nacházíme. Smyslem biofilního obratu je uznání subjektivity Země, funkční propojení globalizované kultury s nadřazeným systémem, jehož přirozená evoluce je zárukou budoucnosti dočasné a nesvébytné evoluce kulturní.

Michael Hauser: **Situace přechodu, pud smrti a vzkříšení**

V dnešní situaci přechodu mezi minulou a budoucí kulturou, politikou a ekonomikou se ve všech oblastech objevují hybridní útvary, jako je hybridní demokracie, hybridní válka, hybridní umění. Zaměřím se na současné transhumanistické umění jako na příklad těchto hybridních útvarů a ukážu na to, že touha po hybridizaci lidského těla je vedena pudem smrti, který je jednou z reakcí na zablokovanou situaci přechodu. Rozvedu pak odlišnou reakci, jíž je připojení se k materialistickému zákonu milosti (Slavoj Žižek) nebo k univerzální ideji (Alain Badiou).

Petr Rohel: **Smysl dějin, kategorie smyslu a interpretace díla J. L. Hromádky**

Příspěvek se zaměří na některé obecnější problémy interpretace smyslu dějin. Zjištěné poznatky budou dále prohloubeny analýzami části filozofického a teologického díla J. L. Hromádky, včetně některých nových diskusí věnovaných tomuto dílu.

6.7.

Zdeněk Vojtíšek: **Hromadná sebevražda jako způsob zachování smyslu společnosti**

Sekularizované a racionální západní společnosti byly v poslední čtvrtině 20. století šokovány několikerým případem hromadných sebevražd příslušníků nových, menšinových a radikálně smýšlejících společenství. Tyto činy byly pak veřejně hodnoceny jako nesmyslné, iracionální, nebo dokonce nelidské, hlavně ale způsobené vlivem psychopatologických vůdců „sekt“ na následovníky, jimž předtím „vymyly mozek“. V odborných publikacích, a tedy často jen na okraji společenského zájmu zůstávají pohledy, které v těchto případech hromadných sebevražd spatřují logické a racionální vyústění zápasu daných náboženských společenství o zachování a naplnění smyslu jejich existence. Právě o tyto pohledy v přednášce a následné diskusi půjde. Krátce popíšeme okolnosti hromadných sebevražd a s vědomím nedostatku faktů se přece pokusíme odhadnout, čím byl smysl existence těchto společenství ohrožen a jakým způsobem mohl být zachován.

Zuzana Kostičová: **New Age a kategorie smyslu**

Idea náboženství jako nástroje pro konstrukci smyslu je v současné době na svém vrcholu. Ve starších (a dnešních lidových) ideách náboženství se klade důraz především na Boha, nadpřirozené bytosti a morálku, která zajišťuje posmrtný život - v tom je přirozeně patrný vliv křesťanství. Tato pojetí jsou však dnes již překonána a v souladu s vlnou sociálního konstruktivismu se klade důraz na konstrukci reality a konstrukci smyslu jakožto klíčové jádro náboženství. Příspěvek bude krátkým zamyšlením jak nad vztahem náboženství a smyslu, tak nad filosoficko-náboženskými základy hnutí nového věku, které mohou zmíněné interpretace silně podněcovat.

7.7.

Ivana Recmanová: **Jsou "bílí muslimové" nesmysl, nebo ne?**

Příspěvek se zaměří na průnik náboženské a etnické či rasové identity, do jaké míry jsou podle různých přístupů slučitelné nebo vzájemně se vylučující. Představím zde ideu negativní ontologie bělošství, která je odvozena z negativní teologie Boha, tzn. definování entity podle toho, čím tato entita není.

Matěj Čihák: **Zahrada beze smyslu**

Příspěvek je založen na reflexi textů Rolanda Bartha, zabývajících se japonskou kulturou a spiritualitou. Hlavním tématem je Barthem postulovaná absence smyslu v japonské kultuře a především ve spiritualitě buddhistického zenu, přičemž tato absence je chápána jako pozitivní prvek. Výchozím motivem přemítání bude zenová zahrada a její uspořádání jakožto metafora veškerenstva.

Jiří Motl: **O hledání smyslu, spokojenosti a správné cesty**

Příspěvek bude osobním svědectvím o hledání smyslu a objevování možností a limitů rozumu na této cestě. V příspěvku se budu věnovat tomu, jakou úlohu na této cestě může sehrávat intuice, tělesnost a emotivita. Představím tedy jakýsi holistický přístup k poznání, který vychází z buddhismu, křesťanství a Gestalt psychoterapie.

Doprovodný program:

Beseda s Petrem Fischrem, ředitelem Českého rozhlasu Vltava

Promítání filmu Otakara Vávry Kladivo na čarodějnice s úvodním slovem Pavla Flosse

Jeden z nejznámějších filmů Otakara Vávry vznikl podle stejnojmenného románu Václava Kaplického a podle dochovaných soudních zápisů z čarodějnických procesů z let 1678-1695.

Mindfulness workshop ve dnech 4.-7. 7. od 10:00

Příležitost k tomu se sejít a pomocí jednoduchých meditačních cvičení rozvíjet všímavost, tedy schopnost plně prožívat přítomný okamžik, být tady a teď. Seznámíme se s technikami, které nám mohou pomoci lépe zvládat stres, nepříjemné emoce či vtíravé myšlenky. Budeme mít možnost blíže prozkoumat, co se děje uvnitř nás na rovině mysli, těla a pocitů. Setkání jsou otevřená a míra zapojení zcela dobrovolná. **Workshopy provází Lenka Krejčová.** Lektorka a metodička vzdělávacích programů. Všímavosti vděčí za možnost více porozumět svému prožívání, za rozvoj soucitu a laskavosti k sobě i druhým a za chuť být s tím, co zrovna přichází.